

Stanovisko k aplikaci § 80 zákona o státní službě

Podle ustanovení § 80 zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, nesmí představený po dobu trvání služebního poměru vykonávat žádnou funkci v politické straně nebo politickém hnutí.

Předmětné ustanovení je systematicky zařazeno mezi ustanovení upravující, krom jiného, i práva a povinnosti státních zaměstnanců. Jde o omezení práva vyplývajícího z čl. 20 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, dle kterého mají občané právo zakládat politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich. Výkon tohoto práva lze podle čl. 20 odst. 3 Listiny základních práv a svobod omezit jen v případech stanovených zákonem, a jestliže je to v demokratické společnosti nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých.

Zákaz výkonu funkce v politické straně nebo politickém hnutí se dle ustanovení § 80 vztahuje pouze na představené (zjednodušeně vyjádřeno jedná se o období stávajících vedoucích zaměstnanců dle zákoníku práce), tj. zejména na vedoucí služebních úřadů, náměstky pro řízení sekce (v ministerstvu) nebo ředitele sekcí (v ostatních služebních úřadech), státní tajemníky, ředitele odborů, vedoucí oddělení.

Porušení § 80 je kárným proviněním (jedná se o porušení služební kázně spočívající v porušení právního předpisu). Obdobně by se posuzovalo i porušení povinností vyplývajících ze slibu státního zaměstnance (tj. například státní zaměstnanec by své povinnosti nevykonával řádně, nestranně, svědomitě, odborně a v zájmu České republiky, porušil by tak § 77 odst. 1 písm. b) zákona o státní službě, popřípadě by mohl zvýhodňovat „svoji“ politickou stranu nebo politické hnutí, a tím by došlo ke zneužití postavení státního zaměstnance v rozporu s § 77 odst. 1 písm. i) zákona o státní službě). Zde se tedy mohou překrývat dvě objektivní povinnosti státního zaměstnance, které v konkrétním případě mohou založit kárné provinění, přičemž dodržování povinností vyplývajících ze služebního slibu se netýká jen představených. V této souvislosti se lze také domnívat, že „jednorázové“ porušení zákazu podle § 80 nebude zvlášť závažným kárným proviněním, které by mohlo vést k odvolání ze služebního místa představeného nebo propuštění ze služebního poměru. Kárné řízení je dvojstupňové, přičemž kárná komise druhého stupně je vždy zřizována v Ministerstvu vnitra (§ 93 zákona o státní službě). Tato skutečnost by měla zajistit jednotný výklad předmětného ustanovení, který zabrání případným excesům.

Jako výkon funkce nelze hodnotit pouhé faktické pasivní členství spočívající pouze v plnění základních povinností člena podle stanov příslušné politické strany nebo politického hnutí, nebo výkon jednorázové „funkce“, která není spojena s členstvím v orgánu strany podle stanov nebo nemá trvalý charakter ani „funkční období“. Typicky je třeba rozlišit dva případy vnějškově stejné „funkce“: pokud je někdo ad hoc zvolen delegátem nějakého orgánu politické strany nebo hnutí (typicky sjezdu strany), ale v rámci „funkce“ delegáta nevykonává jiné funkce v rámci sjezdu než „řadového delegáta“. Z ústavních důvodů vyžadujících restriktivní chápání omezujících podmínek ve vztahu k politickým právům dovodíme, že se o funkci ve smyslu § 80 zákona o státní službě nejedná. Pokud by ale někdo byl zvolen (pokud to stanovy umožňují) „stálým delegátem“ sjezdu (včetně funkce delegáta na delší časové období než jednorázově), již by se o „funkci“ dle § 80 zákona o státní službě pravděpodobně mohlo jednat. Rovněž tak by se o funkci jednalo v případě „jednorázového“ delegáta sjezdu, který by ale následně v rámci sjezdu zastával byť jednorázovou, ale politicky profilovanou pozici (např. předseda návrhové komise sjezdu apod.).